

Србија и неексплодирана убојна средства

Донације за безбедну земљу

И данас, 12 година од агресије НАТО-а, од заосталих неексплодираних авио-бомби, ракета и касетне муниције у Србији, многе површине, најчешће пољопривредно земљиште и шуме, делови токова Саве и Дунава, и даље су небезбедне за коришћење и саобраћај, а онемогућени су обнова и изградња објеката и развој туризма. Опасност од неексплодираних убојних средстава вреба с више милиона квадратних метара.

Проблеми уклањања неексплодираних убојних средстава (НУС) у Србији многобројни су и условљени њиховим специфичностима и недостатком новца. Без значајне финансијске помоћи међународних институција, организација, фондација и држава овај скуп и у сваком погледу захтеван и ризичан посао није могуће обавити у догледно време – каже директор Центра за разминирање Републике Србије Петар Михајловић.

– О висини финансијских средстава говоре следеће процене. На пример, неопходно је разминирати још око 16 милиона квадратних метара површина на којој је неексплодирана касетна муниција, а цена чишћења квадратног метра је око један евро. Истовремено, у Копненој зони безбедности неопходно је уклонити антиперсоналне (противпешадијске) и противтенковске мине, којих има на око милион и по квадратних метара – објаснио је Михајловић.

Он је напоменуо да најзначајнију сарадњу око обезбеђивања донација за решавање проблема мина и неексплодираних касетних муниција, који су директна и тренутно највећа опасности за грађане, Центар од оснивања 2002. остварује с Међународном фондацијом за размињање и помоћ жртвама мина (ITF), чији је оснивач Словенија.

Меморандум о разумевању

Према подацима Центра, до краја 2010. године ITF је из међународних донација обезбедио око 15 милиона евра за обуку кадра, техничко опремање и хуманитарно размињање у Србији. У почетку, обезбеђивао је донације за обуку кадра и техничко опремање Центра и извиђање мински сумњивог простора, а већ 2003. почео је да финансира реализацију пројеката које је Центар израдио за хуманитарно размињање – које у складу са међународним стандардима, подразумева да је терен очишћен до 99,65 одсто.

– У жељи да ојачамо сарадњу и допринесемо ефика-

ЧИШЋЕЊЕ ЛУКЕ ПРАХОВО

Окончане су активности код делегације Европске комисије у Београду за обезбеђење средстава, преко IPA програма, у износу од 3,8 милиона евра за уклањање авионских бомби – ракета и других неексплодираних убојних средстава у луци Прахово.

Усаглашена је пројектна документација на основу које је делегација Европске комисије у Београду 8. децембра 2010. објавила тендер за избор извођача радова. По окончању тендерске процедуре, 16. јуна 2011. године, закључен је уговор са најповољнијим извођачем, немачком фирмом СИТЕРА. Радови, који ће трајати 18 месеци, започели су даном потписивања уговора.

Пејшар Михајловић, директор Центра за размињање Републике Србије

ОПАСНОСТ ОД ПОТОПЉЕНЕ НЕМАЧКЕ ФЛОТИЛЕ

У Ђердапској клисури на Дунаву, у близини Прахова, 1944. потопљени су немачки ратни бродови са великом количином противбродских мина и других убојних средстава, која представљају сталну опасност за људе и животну средину и битно отежавају пловидбу.

На тој локацији 2009. обављено је извиђање и утврђено да су ту потопљена 22 ратна брода, а да се на четири налазе противбродске мине и друга неексплодираних убојних средстава.

Центар у сарадњи са другим државним органима предузима бројне активности да се, преко ЕУ или код других донатора, обезбеди око 12 милиона евра колико је процењено да је потребно за уклањање поменутих бродова и опасног терета у њима.

снијем и бржем решавању проблема око неексплодираних убојних средстава, Центар и ITF су 24. фебруара 2011. потписали Меморандум о разумевању. Тим документом прецизирају се обавезе ITF-а при обезбеђењу донација за размињање и противминске активности у Србији, затим спровођење тендерских процедура за избор извођача радова за реализацију пројеката Центра који се финансирају преко ITF-а, и друго – каже Михајловић.

Важно је нагласити да ће, према Меморандуму, ITF удвостручавати средства која за хуманитарно размињање и друге активности обезбеди Центар. Први резултати очекују се у јуну, када ће се удвостручити средства која је већ обезбедила Краљевина Норвешка за уклањање неексплодираних касетних муниција у општини Прешево.

Михајловић је додао да је Меморандумом проширена досадашња сарадња Центра и ITF-а и на уништавање вишкова конвенционалног наоружања.

Сарадња укључује и такозвано противминско деловање које подразумева активности на смањењу негативног социјалног и економског утицаја мина, касетних муниција, неексплодираних убојних средстава и конвенционалног наоружања.

Противминско деловање обухвата пет комплементарних група активности – едукацију о ризицима од мина и касетних муниција, хуманитарно размињање, помоћ жртвама мина и касетних муниција, уништавање залиха и за-

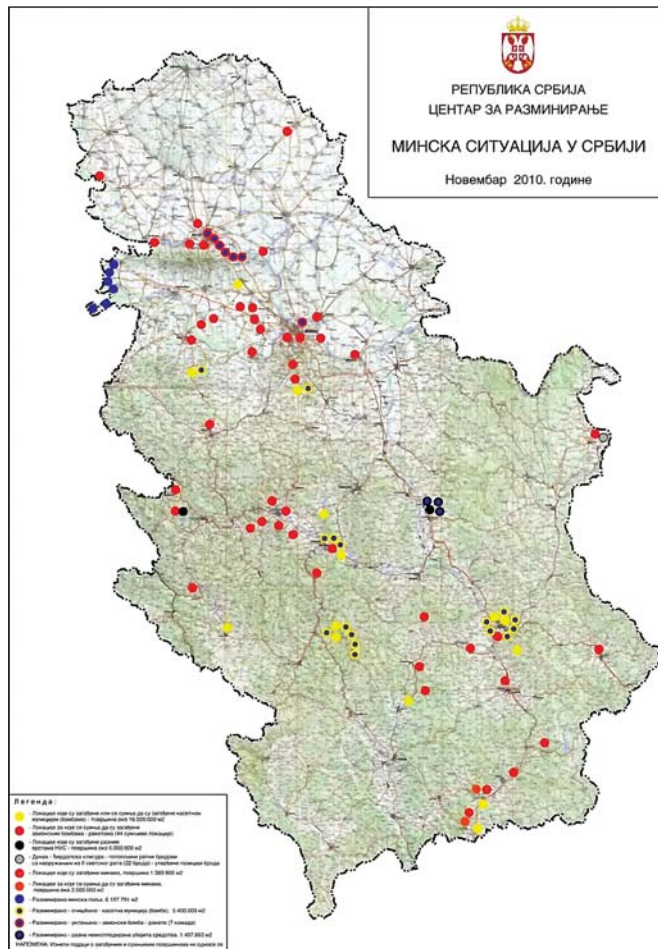
лагање против употребе антиперсоналних мина. Центар ће, као и до сада, израђивати и ITF-у достављати пројекте за хуманитарно разминирање ради обезбеђивања донација и спровођења тендерских процедура, пратити реализацију и контролу квалитета изведених послова.

– Као својеврсно признање нашем центру говори чињеница да је то први меморандум о разумевању који је ITF потписао са неком земљом у региону – истакао је Михајловић.

Помоћ из Норвешке

У оквиру међународне сарадње Центра, а као резултат разговора са Амбасадом Краљевине Норвешке у Београду и Регионалним представништвом Норвешке народне помоћи (NPA) из Београда, 5. априла ове године потписан је Меморандум о разумевању о пружању помоћи при хуманитарном разминирању од касетне муниције подручја општина Бујановца, Прешева и Куршумлије.

– За реализацију тог трогодишњег програма, чији је пројекат урадио Центар, Краљевина Норвешка обезбедила је донацију од око 3,4 милиона евра. Та сума је део пакета из Меморандума о разумевању Републике Србије и Министарства спољних послова Краљевине Норвешке о билатералној помоћи, који су почетком априла ове године потписали потпредседник Владе Божидар Ђелић и амбасадор Норвешке у Београду Нилс Рагнар Комсваг – објаснио је Михајловић.

ПРЕТЊА КАСЕТНЕ МУНИЦИЈЕ

Утврђено је да је током бомбардовања 1999. године НАТО деловао касетном муницијом са око 37.000 бомбица, по 16 општина у Републици Србији, без Косова и Метохије. То су Ниш (општине Медијана и Црвени крст), Краљево, Брус, Прешево, Бујановац, Куршумлија, Рашка, Гацин Хан, Лепосавић, Сјеница, Чачак, Владимирци, Кнић, Стара Пазова и Сопот.

На подручју наведених општина налази се још 290 ризичних локација укупне површине од око 14.920.000 метара квадратних, а евидентирано је и 110 сумњивих локација укупне површине око 6.151.000 метара квадратних на којима ће се обавити додатно извиђање ради потврђивања или одбацивања сумњи.

До сада је касетна муниција, у складу са међународним стандардима, очишћена са око 5.400.000 метара квадратних, а средства су, преко ITF-а, обезбедили САД, Ирска и Чешка. Такође, за реализацију неколико пројеката средства су обезбедили и Влада Руске Федерације, Министарство за капиталне инвестиције, Дирекција за урбанизам и изградњу у Рашкој, Фабрика дувана у Нишу.

Он је прецизирао да су радови почели 29. априла на једној локацији у селу Буштрање код Прешева, на површини од 194.804 метара квадратних. Центар је претходно обележио сумњиво подручје двојезичним таблама упозорења, тако да није било несрећних случајева. До 20 јуна на овој локацији разминирао је 126.000 квадратних метара терена и откривена 31 касетна бомбица и једна ручна бомба, које су на лицу места, без померања, уништене.

По разминирању ове површине радови ће бити настављени на оближњој локацији Буштрање Ђерен.

Локације су у непосредној близини села Рељан и Братоселце, чија је околина 1999. гађана муницијом са осиромашеним ураном, а касније и очишћена. Мерењима које је недавно спровео Институт за нуклеарне науке „Винча“ утврђено је да је земљиште деконтаминирао и потпуно безбедно за предстојеће радове, односно за његово коришћење.

Локално становништво је укључено у извођења дела радова, најпре на логистичким пословима. У оквиру програма финансирања овог пројекта, NPA је једног локалног Албанца послала на курс за деминера и он је, у саставу NPA, укључен у разминирање.

– У целу акцију укључени су локална самоуправа и Координационо тело за југ Србије. Чишћење тог претежно пољопривредног земљишта и његово стављање у функцију, поред безбедносног, има и велики економски значај за становнике тог веома сиромашног и неразвијеног подручја Србије –

рекао је директор Центра за разми-
нирање Републике Србије и додао
као значајан податак да ће матери-
јална средства, опрема и возила која
NPA набави за реализацију Програ-
ма, по обављању радова, највероват-
није, бити уступљена Центру као по-
дршка.

ИТФ је обезбедио и донације за
уклањање неексплодираних касетних
муниције са територија општина Ча-
чак и Кнић.

За чишћење две локације код се-
ла Бресница у општини Чачак, повр-
шине 174.705 метара квадратних,
средстава су донирале САД и Ирска.
После тендерске процедуре изабра-
но је предузеће ПМЦ из Београда и
радови су почели.

И у општини Кнић, на две лока-
ције код села Гунцати, захваљујући
донацији САД, започели су радови на
чишћењу 278.198 метара квадратних,

Рад са „Емерком“

Центар за размињање успоста-
вио је сарадњу и са Министарством
за ванредне ситуације Руске Федера-
ције и руском државном агенцијом
„Емерком“, која већ четврту годину,
као помоћ Русије, разминира касетну
муницију и друга неексплодираних
убојна средства у Србији.

Ове године „Емерком“ је у Пара-
ћину, на две локације, површине
537.438 квадратна метра, радове по-
чео 21. марта и до 20. јуна прегледано
је 326.000 метара квадратних. Прона-
ђено је 217 неексплодираних убојних
средстава која су затим безбедно уни-
штена.

Према пројектима и уз надзор
Центра руска агенција разминирала
је 2009. и 2010. три микролокације у
околини Параћина, укупне површи-
не од 1.407.863 квадратна метра, на
којима је пронађено и уништено
1.253 комада разних врста неекспло-
дираних убојних средстава који су
расути после експлозије у војном ма-
гацину 19. октобра 2006. године.
Сумња се да се изван војних објекта
на површини од око шест милио-
на квадратних метар и даље налазе

УКЛАЊАЊЕ АВИО-БОМБИ ЧЕКА ДОНАТОРЕ

Неексплодирани авио-бомбе –
ракете, према неким мишљењима, не
представљају непосредну опасност
за становништво ако се налазе дубо-
ко у земљи, али онемогућавају радове
на инфраструктурним и стамбеним
објектима и нормално одвијање сао-
браћаја.

Процењује се да се, од бомбар-
довања наше земље 1999. године, 64
авионске бомбе – ракете налазе на 44
локације у земљи на дубини и до 20
метара, а и у Сави и Дунаву. Такође,
Сектор за ванредне ситуације Мини-
старства унутрашњих послова, на
основу пријава грађана, располаже
подацима о још око 50 комада авион-
ских бомби и ракета. На тим локаци-
јама није обављено генерално изви-
ђање, па се овај податак узима са ре-
зервом.

Цена уклањања једне авио-бом-
бе или ракете је од 100.000 до
250.000 евра.

разне врсте неексплодираних убој-
них средстава.

– Када је реч о противпешадиј-
ским и противтенковским минама,
Центар је крајем 2009. дошао до са-
знања да се уз административну ли-
нију са Косовом и Метохијом налазе
групе разних врста мина – рекао је
Михајловић и додао да је Центар, уз
помоћ NPA и ИТФ-а, почео извиђање
на том простору и да је до сада утвр-
ђено постојање мина на подручју оп-
штина Бујановац и Прешево, на по-
вршини од око 1.389.900 квадратних
метара.

Центар је припремио пројекте за
размињање наведеног простора и
лобирао код ИТФ-а и других донатора
за обезбеђивање средстава за њихо-
ву реализацију.

Србија, према Отавској конвен-
цији о забрани антиперсоналних (про-

тивпешадијских) мина, преузела оба-
везу да до 1. марта 2014. уклони све
мине у минираним зонама под њеном
јурисдикцијом. И само до тада може
да рачуна на донације.

Размињање пограничног појаса с Хрватском

Центар за размињање Репу-
блике Србије организовао је у сарад-
њи са ИТФ-ом размињање од про-
тивпешадијских и противтенковских
мина у пограничном појасу с Хрват-
ском (од граничног прелаза Батров-
ци до реке Саве) на површини од
6.197.791 метара квадратних, које је
завршено новембра 2009. године.
Разминирани земљиште сада се без-
бедно користи. Средства су обезбе-
диле САД, Шпанија, Немачка, Нор-
вешка, Канада, Чешка и ЕУ, и Грађе-
винска дирекција Србије.

– Обезбеђењу донација за раз-
мињање на овом подручју знатно
је допринела и добра сарадња са Хр-
ватским центром за размињање са
којим смо заједнички наступили код
донатора. Обезбеђена су средства
за размињање са обе стране
апроксимативне границе између Ср-
бије и Хрватске – објаснио је Михај-
ловић и додао да су у току припреме
за потписивање *Прошкола* ради
унапређења сарадње са хрватским
центром. *Прошкол* ће, поред раз-
мене података и искустава, те обуке
кадра, подразумевати и израду за-
једничких пројеката за размињање
терена од интереса за обе стра-
не, какви су, на пример, терени око
мостова Богојево–Ердут и Бачка Па-
ланка–Илок на Дунаву.

Михајловић је оценио да даје
одличне резултате и регионална са-
радња у разним формама рада Саве-
та за координацију противминског
деловања у југоисточној Европи (SE-
EMASS), чији је Центар члан. Исто-
времено, остварена је успешна са-
радња с Центром за уклањање мина
у Босни и Херцеговини. ■

Новица АНДРИЋ